

Nr 227.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av vissa väganlag m. m.*

(4:e avd.)

I propositionen nr 250 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 oktober 1952, föreslagit riksdagen att dels under sjätte huvudtiteln å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1952/53 anvisa i propositionen närmare angivna reservationsanslag å sammanlagt 171,5 milj. kronor, dels godkänna i propositionen föreslaget förfaringssätt för finansiering av en eventuellt erforderlig ytterligare utvidgning av väg- och brobyggnadsverksamheten under budgetåret 1952/53, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån så visar sig erforderligt av arbetsmarknadsskäl, tillfälligt under budgetåret 1952/53 överföra medel mellan i propositionen angivna anslag.

I skrivelse den 25 september 1952 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande å tilläggsstat av dels 156,5 milj. kronor för vissa väg- och brobyggnadsändamål, dels 27,0 milj. kronor till vägunderhållet. Vidare har *arbetsmarknadsstyrelsen* i skrivelse den 23 september 1952 hemställt om förstärkning av anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten med 15 milj. kronor. Beträffande den närmare innebörden av styrelsernas förslag och motiveringen därför torde få hänvisas till propositionen (s. 2—7).

Föredraganden har anfört följande.

1952 års riksdag har i princip godkänt en omläggning av medelsberäkningen för de ordinarie anslagen till statliga väg- och brobyggnadsarbeten med undantag av anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar till att avse kalenderår i stället för budgetår. För genomförande av denna reform har ifrågavarande anslag i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med belopp, som avsetts skola motsvara ett och ett halvt års medelsförbrukning, d. v. s. de beräknade utgifterna under tiden 1 juli 1952—31 december 1953. Anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar samt de båda anslagen till brobyggnader vid Bergnäset och Hjulsta avser däremot endast budgetåret 1952/53.

Förutsättningarna för den beräkning av väganlagen i 1952 års statsverksproposition, som låg till grund för riksdagens beslut, har emellertid nu i väsentlig mån ändrats. En förändring i arbetsmarknadsläget har inträtt i år som gjort det möjligt att öka vägbyggnadsverksamheten vida utöver vad som kunde förutses, då statsverkspropositionen utarbetades. De tidigare svårigheterna att tillgodose vägväsendets arbetskraftsbehov har

successivt avtagit och i viss utsträckning har vägarbetena t. o. m. börjat att ånyo få betydelse såsom sysselsättningsobjekt för friställd arbetskraft.

Såsom framgår av det i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning åberopade, av 1952 års riksdag godkända uttalandet av statsutskottet har riksdagen ställt sig positiv till tanken att omedelbart utnyttja de möjligheter att öka väginvesteringarna, som det förändrade arbetsmarknadsläget kunde erbjuda, samt till att bevilja härför erforderliga anslag på tilläggsstat. Den begränsning av väg- och brobyggnadsanslagen, som jag förordade i 1952 års statsverksproposition, var betingad av de prognoser rörande möjligheterna att tillföra vägväsendet ytterligare arbetskraft, som förelåg när statsverkspropositionen utarbetades. Då arbetsmarknadsmässiga förutsättningar nu visat sig föreligga att redan i år bringa vägbyggnadsverksamhetens omfattning i ett bättre förhållande till de föreliggande behoven, har jag i likhet med riksdagen ansett en sådan ökning böra genomföras, även om detta skulle komma att kräva anslagsförstärkning på tilläggsstat.

Medelsförbrukningen på de ordinarie anslagen för statliga väg- och brobyggnadsarbeten beräknades i 1952 års statsverksproposition till högst 140 milj. kronor för år 1952 och till högst 170 milj. kronor för 1953. Såvitt framgår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning beräknar styrelsen nu att denna medelsförbrukning i stället kommer att uppgå till 245 å 250 milj. kronor för vardera året. Anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar, på vilket redan vid ingången av budgetåret 1952/53 fanns en över vissa andra anslag balanserad brist av 15,5 milj. kronor, är numera helt förbrukat och behovet av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål har tills vidare fått tillgodoses genom att anslagen till Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar samt till Byggande av huvudvägar i ökad utsträckning toges i anspråk för dylika förbättringsarbeten. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i anslutning till den i det föregående redovisade beräkningen av medelsförbrukningen under innevarande budgetår under hand lämnat följande uppgifter om den beräknade ställningen på vissa av anslagen per den 1 mars 1953, d. v. s. vid den tidpunkt då ytterligare anslagsmedel skulle kunna tänkas bli anvisade, därest frågan om tilläggsanslag uppsköttes till 1953 års riksdag.

	Behållning Milj. kr.	Brist Milj. kr.
Nyanläggning av bygdevägar	1,1	—
Nyanläggning av ödebygdsvägar	0,1	—
Byggande av huvudvägar	6,3	—
Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar ...	8,7	—
Förstärkning och förbättring av vägar	—	30,7
Vägbeläggningar	14,7	—
Byggande av broar	19,9	—

Av dessa uppgifter framgår, att ett uppskov till nästa år med anvisande av ytterligare anslagsmedel kommer att medföra, att den nu möjliggjorda ökningen av väg- och brobyggnadsverksamheten åtminstone temporärt måste avstanna och att en del av vägväsendets arbetskraft måste friställas under en tidsperiod, då möjligheterna att finna andra arbetstillfällen kan väntas bli förhållandevis begränsade. Med hänsyn härtill är det enligt min mening ofrånkomligt att förslag om tilläggsstatsanslag framlägges för riksdagen redan vid dess höstsession i år. Härvid synes medel för den ordinarie väg- och brobyggnadsverksamheten nu i ett sammanhang böra beräknas i sådan utsträckning, att medelsbehovet täckes fram till den 1 juli 1953 i fråga om anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar och till den 1 januari

1954 beträffande övriga ifrågakommande anslag. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har grundat sin anslagsberäkning på den förutsättningen att verksamheten under 1953 skall få i stort sett samma ekonomiska omslutning som väntas komma att uppnås under 1952, d. v. s. 245 à 250 milj. kronor. De begärda anslagsbeloppen, 11 milj. kronor till Nyanläggning av bygdevägar, 6 milj. kronor till Nyanläggning av ödebygdevägar, 36 milj. kronor till Byggande av huvudvägar, 14 milj. kronor till Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdevägar, 65 milj. kronor till Förstärkning och förbättring av vägar, 15,5 milj. kronor till Vägbeläggningar och 9 milj. kronor till Byggande av broar, innefattar inga reserver i förhållande till den beräknade medelsförbrukningen annat än i fråga om anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar, för vilket beräknats en marginal av 15,8 milj. kronor. Behovet av denna reserv sammanhänger främst därmed, att ifrågavarande anslag fortfarande beräknas för budgetår och alltså inte ger möjlighet att, såsom fallet är beträffande de för kalenderår beräknade anslagen, vid behov täcka icke förutsedda utgiftsökningar under budgetåret genom anlåtande av sådana för det närmast följande halvåret avsedda medel, vilka vid kalenderårsberäkningen står till förfogande redan före budgetårsskiftet. Även bortsett från det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmälda behovet av medel för igångsättande av extraordinära arbeten i sysselsättningssyfte torde det av praktiska skäl vara nödvändigt att ha tillgång till en viss anslagsreserv med hänsyn till svårigheterna att på förhand exakt beräkna kostnaderna för den normala verksamheten vid de olika vägförvaltningarna och att mot slutet av budgetåret snabbt omfördela anvisade medel mellan länen med hänsyn till inträffade avvikelser från den beräknade medelsförbrukningen.

Den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sålunda framlagda anslagsberäkningen har inte givit mig anledning till erinran. Jag tillstyrker också arbetsmarknadsstyrelsens förslag om anvisande av 15 milj. kronor på tilläggsstat till Vissa vägbyggnadsarbeten ävensom den av styrelsen förordade utvidgningen av användningsområdet för detta anslag. Däremot anser jag, att den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmälda frågan om anvisande av tilläggsstatsanslag till Vägunderhållet inte behöver föranleda något förslag förrän till 1953 års riksdag. Jag torde framdeles få återkomma till denna fråga.

Med den av mig tillstyrkta anslagsförstärkningen skulle den ordinarie väg- och brobyggnadsverksamheten under nästa år kunna få en omslutning, som t. o. m. överstiger motsvarande årsbelopp i den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda femårsplan, som redovisats i 1952 års statsverksproposition och som jag ansett böra uppställas som ett mål. Med hänsyn bl. a. härtill förutsätter jag, att denna verksamhet i fortsättningen skall planeras och bedrivas på sådant sätt, att den kan hållas inom den av statsmakterna godkända anslagsberäkningen. Jag förutsätter även, att en begränsning av medelsförbrukningen till en nivå, som ligger under anslagsramen, skall få genomföras för den händelse nya förändringar i konjunktur- och arbetsmarknadsläget skulle nödvändiggöra en minskning av väginvesteringarna.

Den påfyllnad av anslagsmedel, som jag i det föregående tillstyrkt, innefattar inte några särskilda medel för att igångsätta direkta sysselsättningsarbeten inom vägväsendet i större omfattning än vad som kan ske inom ramen för de föreslagna förstärkta anslagen inklusive anslaget till Vissa vägbyggnadsarbeten. Med hänsyn dels till att utvecklingen på arbetsmarknaden kan göra det möjligt och önskvärt att sysselsätta ytterligare arbetskraft inom vägväsendet och dels till önskvärddheten av att en dylik syssel-

sättningsökning i så fall på smidigaste sätt inordnas i och kommer att tillgodose den ur angelägenhets-, planläggnings- och andra synpunkter »normala» verksamheten för vägväsendets upprustning, vill jag emellertid förorda, att Kungl. Maj:t utverkar vissa befogenheter, varigenom vid behov en sådan ytterligare utvidgning av sysselsättningen kan åstadkommas och hållas inom ramen för vägarbetenas reguljära organisation och existerande planering. Efter den decentralisering som genomförts för väg- och brobyggnadsverksamheten äger vägförvaltningarna att i stort sett utan annan begränsning än den som följer av storleken av disponibla anslagsmedel och arbetskraftsresurser självständigt igångsätta och bedriva i gällande flerårsplaner upptagna arbeten. Enligt min mening bör även vid en eventuell extra utvidgning av verksamheten vägförvaltningarna på samma sätt handha och ansvara för denna, så att i främsta rummet de i flerårsplanerna upptagna och därmed angelägenhetsprövade arbetena kommer till utförande och så att i görligaste mån planeringsarbetet kan samordnas, effektivitets- och säsongfördelningssynpunkter beaktas och eljest svårfrånkomlig fördyring och snedvridning av den samlade verksamheten undvikas. Genom den kalenderårsberäkning av flertalet av väg- och brobyggnadsanslagen, som numera genomförts och som innebär, att anslagsmedlen för ett kalenderår blir tillgängliga ett halvår före medelsförbrukningsårets början, kan också vid behov en smidig sådan utvidgning av den i ordinarie former bedrivna verksamheten genomföras och förskottsvis finansieras med tillgängliga anslagsmedel, därest Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande härtill. Det nu rådande läget på arbetsmarknaden synes mig motivera, att detta nu sker. Jag får därför föreslå, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar befogenhet att vid behov bemyndiga vägförvaltningarna att för igångsättande av arbeten av här ifrågakörande slag under tiden fram till nästa budgetårsskifte i förväg taga i anspråk erforderliga belopp av de medel på de kalenderårsberäknade väg- och brobyggnadsanslagen, som är avsedda för den ordinarie verksamheten under det därpå följande halvåret, d. v. s. andra halvåret 1953. Jag förutsätter därvid, att den genom ett sådant bemyndigande uppkommande medelsbristen för den ordinarie verksamheten under nämnda halvår provisoriskt får täckas från de nya anslag, som blir tillgängliga den 1 juli 1953, samt slutligt regleras påföljande år genom proposition till riksdagen om tilläggsstatsanslag. Anslaget till Vissa vägbyggnadsarbeten bör vid tillämpningen av detta system komma till användning i första hand för att finansiera sådana arbeten inom vägväsendet, som kan behöva igångsättas vid sidan av de i flerårsplanerna upptagna väg- och brobyggnadsföretagen.

Jag anser det därjämte önskvärt att Kungl. Maj:t för innevarande budgetår inhämtar bemyndigande att på liknande sätt som gällde under förra budgetåret tillfälligt överflytta medel mellan de olika väg- och brobyggnadsanslagen, i den mån detta visar sig påkallat av arbetsmarknadsskäl. Behovet av detta bemyndigande sammanhänger främst därmed, att anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar fortfarande beräknas för budgetår och alltså inte ger samma möjlighet som de för kalenderår beräknade anslagen att förskottera medel för en utvidgning av verksamheten.

Utskottet. I förevarande proposition har föreslagits att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår skola anvisas dels sammanlagt 156,5 milj. kronor såsom förstärkning av vissa av de ordinarie väg- och brobyggnadsanslagen och dels 15,0 milj. kronor såsom förstärkning av det huvudsakligen för sysselsättningspolitiska syften avsedda anslaget till vissa

vägbygnadsarbeten. Därjämte har hemställts om bemyndigande att från de ordinarie väg- och brobygnadsanslagen inom vissa gränser förskotta medel för att under budgetåret 1952/53 ytterligare öka investeringsverksamheten i den mån så befinnes påkallat av arbetsmarknadsskäl ävensom att i sådant syfte tillfälligt överflytta medel mellan nämnda anslag.

Såsom i propositionen erinrats har utskottet i sitt av innevarande års riksdag vid dess vårsession godkända utlåtande nr 6 givit uttryck åt den uppfattningen, att de möjligheter till utökning av väginvesteringarna som ett förändrat arbetsmarknadsläge kunde erbjuda borde omedelbart utnyttjas och härför erforderliga medel anvisas å tilläggsstat. Mot bakgrunden härav och under beaktande av såväl föreliggande investeringsbehov på vägväsendets område som den aktuella arbetsmarknadspolitiska situationen anser utskottet de av Kungl. Maj:t nu framlagda förslagen ändamålsenliga. Mot vad föredraganden i detta sammanhang anfört och förordat har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet vill för sin del särskilt understryka angelägenheten av att den ordinarie väg- och brobygnadsverksamheten i fortsättningen planeras och bedrivs på sådant sätt, att densamma kan hållas inom den nu avsedda anslagsramen. I likhet med föredraganden finner utskottet det vidare lämpligt, att anslaget till vissa vägbygnadsarbeten bör i första hand disponeras för att finansiera sådana arbeten inom vägväsendet, som kunna behöva igångsättas vid sidan av de i vederbörande flerårsplaner upptagna väg- och brobygnadsföretagen. Med anledning av den förutsatta utvidgningen av användningsområdet för sistnämnda anslag vill utskottet slutligen göra det uttalandet, att förekommande utgifter synas böra redovisas på sådant sätt, att ur bokföringen kan utläsas i vilken omfattning anslaget utnyttjats för respektive vägbygnadsändamål, underhållsverksamhet samt statsbidrag till enskilda och kommunala vägföretag.

Under återopande härav får utskottet hemställa,
att riksdagen må

I. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1952/53 under sjätte huvudtiteln anvisa följande reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen

- a) till *Nyanläggning av bygdevägar* 11 000 000 kronor,
- b) till *Nyanläggning av ödebygdsvägar* 6 000 000 kronor,
- c) till *Byggande av huvudvägar* 36 000 000 kronor,
- d) till *Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar* 14 000 000 kronor,
- e) till *Förstärkning och förbättring av vägar* 65 000 000 kronor,
- f) till *Vägbeläggningar* 15 500 000 kronor,
- g) till *Byggande av broar* 9 000 000 kronor,
- h) till *Vissa vägbygnadsarbeten* 15 000 000 kronor;

II. godkänna det i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 31 oktober 1952 föreslagna förfaringsättet för finansiering av en eventuellt erforderlig ytterligare utvidgning av väg- och brobyggnadsverksamheten under budgetåret 1952/53;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån så visar sig erforderligt av arbetsmarknadsskäl, tillfälligt under budgetåret 1952/53 överföra medel mellan reservationsanslagen till Nyanläggning av bygdevägar, Nyanläggning av ödebygdevägar, Byggande av huvudvägar, Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdevägar, Förstärkning och förbättring av vägar, Vägbeläggningar samt Byggande av broar.

Stockholm den 2 december 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Pålsson, Näsström, Sundelin, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Lundqvist, Ragnar Persson och Söderquist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Andersson i Malmö, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Staxäng, Åkerström, Johansson i Mysinge, Hoppe, Kollberg, Onsjö och Gustafsson i Stockholm.

Reservation

av herr *Lundqvist*.